

האומר דבר בשם אומר (מקורות)

משנה מסכת אבות פרק ו' משנה ו'-הלומד על מנת ללמד והלומד על מנת לעשות המחכים את רבו והמכוין את שמועתו והאומר דבר בשם אומר האומר דבר בשם אומר מביא גאולה לעולם שנאמר +אסתר ב'+ ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי:

מסכתות קטנות מסכת כלה פרק א' הלכה כד--וכל האומר דבר בשם אומר מביא גאולה לעולם, שנאמר ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי.

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף טו עמוד א--ואמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא: כל האומר דבר בשם אומר מביא גאולה לעולם, שנאמר: ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי.

ספרי במדבר פיסקא קנז ד"ה ויאמר אלעזר--מהו אומר ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת חקת התורה אשר צוה ה' את משה. משה רבינו לפי שבא לכלל כעס בא לכלל טעות ויש אומרים משה נתן לו רשות לאלעזר הכהן לדבר שכשיפטר משה מן העולם לא יהיו אומרים לו בחיי משה רבך לא הייתה מדבר עכשיו מה אתה מדבר. ר' יאשיה אומר שהיה אומר דבר בשם אומר כענין שנאמר ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי

ספרי דאגדתא על אסתר - מדרש פנים אחרים (בובר) נוסח ב פרשה ב ד"ה בימים ההם ומרדכי--ולמה אמרה אסתר למלך בשם מרדכי, אלא אמרה יודע אני שמרדכי צדיק, ומה שהוא מבקש מהקב"ה הוא עושה, לכך נאמר ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי. ואמר חכמים כל שאינו אומר דבר בשם אומר הורג נפשות, ובשביל שאמרה למלך בשם מרדכי נמלט.

מדרש תנחומא (בובר) פרשת במדבר סימן כז--א"ר חזקיה ור' ירמיה בר אבא בשם ר' יוחנן, כל שאינו אומר דבר בשם אומר, עליו הכתוב אומר אל תגזול דל כי דל הוא, וצריך אדם כשהוא שומע דבר, לומר אותו בשם אומר, אפילו משלישי של הלכה, ששנו רבותינו אמר ר' נחום הלבדל מקובל אני מד' מייאשא שקיבל נמאבא שקיבלו מן הזוגות שקיבלו מן הזקנים הלכה למשה מסיני. ומי שאינו אומר דבר בשם אומר, עליו הכתוב אומר אל תגזול דל, וכל האומר דבר בשם אומר מביא גאולה לעולם, ממי אתה למד מאסתר, ששמעה הדבר ממרדכי, ואמרה לאחשורוש, שנאמר ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי (אסתר ב כב), על ידי כן זכתה שנגאלו ישראל על ידיה, הוי אם שמעת דבר הוי אומר בשם אומר.

מדרש תנחומא (ורשא) פרשת במדבר סימן כב--אמר רבי חזקיה אמר רבי ירמיה בר אבא בשם רבי יוחנן כל שאינו אומר דבר בשם אומר עליו הכתוב אומר אל תגזול דל כי דל הוא, וצריך אדם כשהוא שומע דבר לומר אותו בשם אומר אפילו משלישי הלכה ששנו רבותינו, אמר רבי תנחום הלבדל מקובל אני מרבי מייאשא שקבל מן הזקנים הלכה למשה מסיני כל מי שאינו אומר דבר משל תורה בשם אומר שעליו הכתוב אומר אל תגזול דל כי דל הוא, וכל האומר דבר בשם אומר זוכה שיגאלו ישראל על ידו, ממי את למד מאסתר ששמעה הדבר ממרדכי ע"י כן זכתה שנגאלו ישראל על ידיה, הוי אם שמעת דבר הוי אומר בשם אומר

מדרש משלי (בובר) פרשה ו ד"ה וסזן שש הנה--כל האומר דבר שלא מפי אומר, שכל האומר דבר בשם אומר מביא גאולה לעולם, שנאמר ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי (אסתר ב כב), וכל האומר דבר שלא מפי אומר מביא קללה לעולם.

פרקי דרבי אליעזר (היגר) - "חורב" פרק מט--ר' שמעון אומ' בא וראה חכמתו של מרדכי שהיה יודע שבעים לשון שני הבאים עם דרובבל ישוע נחמיה מרדכי בלשן, והיה יושב בשער המלך לראות שלא תסמא אסתר ונערוותיה בכל מאכל סמא, ושמע שני סריסי המלך מדברים בלשון כשדים ואומרים עכשו ישכב המלך על משכב הצהרים וכשיקום ויאמר תנו לי מעט מים נתן בקיתון של זהב סם המות והוא ישתה וימות, ושמע מרדכי ונכנס והגיד לאסתר המלכה, ואסתר הגידה למלך בשם מרדכי, מכאן אמרו כל האומ' דבר בשם אומר מביא גאולה לעולם, וכשעמד המלך משינתו אמ' לשני סריסיו הנהוגים להשקותו תנו לי מעט מים והביאו קיתון של זהב וסם המות בתוכו אמ' להם שפכו המים שפכו לפני, אמרו לו אדוננו המלך הם מים ברוזים טובים ויפים ולמה נשפכם לפניך, אמ' להם כך עלתה בלבי לשפכן לפני ושפכו את המים לפניו ומצא סם המות בתוכם וצוה לתלותן, שני ויתלו שניהם על עץ,

ילקוט שמעוני משלי רמז תתקלח--והאומר דבר בשם מי שלא אמרו שהוא מביא קללה לעולם, אבל האומר דבר בשם אומר מביא גאולה לעולם שנאמר ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי.

ילקוט שמעוני משלי רמז תתקס--אל תגזול דל כי דל הוא, א"ר שמעון בן יוחאי א"ר יצחק בר טבילא א"ר חמא אריכא משום רבי אחא דתנא רבי חייא כל שאינו אומר דבר בשם אומר עובר בלאו שנאמר אל תגזול דל כי דל הוא:

זוהר - ספרא דצניעותא כרך ב (שמות) פרשת תרומה דף קעח עמוד ב--ויאמר יי' לא ידון רוחי באדם לעולם בשגם הוא בשר, ויאמר יי' כד אתיישבא בזעירא מכאן (נ"א דכד אמר בשם אומר) (לומר) דבר בשם אומר, דעתיקא סתים קאמר, לא ידון רוחי באדם דלעילא, משום דבהווא רוחא דאתנשבא מתרין נוקבין דפרדשקא משיך לתתאי, ובגין כך כתיב (ימי עולם) והיו ימיו מאה ועשרים שנה, י"ד שלים ולא שלים, יי' בלחודוי מאה, תרין אתוון תרין זמנין, מאה ועשרים שנה, יי' בלחודוי כד אתגליא בזעירא אתמשך בעשר אלפין שנין

שרית מהרלב"ח סימן לא ד"ה זהו מה--ומגדל שכר האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעו' נלמוד עונש המיחס דבר למי שלא אמרה כל שכן אם הוא דבר של טעות

שרית נדע ביהודה מהדורה תנינא - אר"ח סימן כ ד"ה מה שכתב--מה שכתב ותמה על המג"א שכתב בסי' קנ"ו כל שאינו אומר דבר בשם אומרו עובר בלאו. וכתב מעלתו שלא ידע מקומו. הנה ידע כי המראה מקום הנרשם שם במג"א נדריס פ"ק בודאי הוא דבר בטל כי לפי מיעוט שקידתי לא מצאתיו בכל מסכת נדרים לא בבבלי ולא בירושלמי. אבל אין להאשים המדפיס על זה כי נמשך אחר הילקוט ובילקוט משלי כ"ב בפסוק אל תגזל דל כו' אמר ר"ש בן יוחאי אר"י בר טבלא אר"א משום ר"א דתני רב חייא כל שאינו אומר דבר בשם אומרו עובר בלאו. ושם נרשם על הגליון נדרים פ"א והוא טעות. ואמנם בגוף מאמר זה ככתבו וכלשונו שהביאו הילקוט לא מצאתי מקורו וגם סידור האומר שם שהתחיל בר' שמעון בן יוחאי ומסיים דתני רב חייא הוא דבר זר לפי סדר הדורות. אבל גוף הדבר שמי שאינו אומר דבר בשם אומרו שעובר על לאו דאל תגזול דל הוא מקורו במדרש תנחומא פרשת במדבר בפיסקא המתחלת ילמדנו רבינו תינוק שנולד לששה חדשים וכו' שם קרוב לסוף הפיסקא זה נוסחה אמר ר' חזקיה אר"ח ב"א בשם ר' יוחנן כל שאינו אומר דבר בשם אומרו עליו הכתוב אומר אל תגזל דל.

שרית נדע ביהודה מהדורה תנינא - אר"ח סימן כ ד"ה אלא דלפי--ומ"ש רמז בפסוק אל תגזול דל דבריו מתוקים מדבש: /+הגהות עין חנוך/ ומ"ש רמז בפסוק אל תגזול דל דבריו מתוקים נ"ב, פי' כי סיפא דקרא ואל תדכא עני בשער, כי כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם, וזה שאין אומר בשם אומרו ה"ז מדכא עני בשער כלומר משיח דיתיב אפיתחא דרומא כדאיתא בפרק חלק

שרית חלקת יעקב אר"ח סימן מו--

בענין המאמר "כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם" - והמסתעף לזה

הוד כבוד ידידי יקירי רב חביבי מופלג גדול בתורה ובמדעים, ירא וחרד לדבר ד' באמונה, סופר מהיר מר ר' יהודה וולגמוס שליט"א אבן יקרה בציריך, יצ"ו.
אחדשכ"מ בכבוד כראוי.

מכתבו מגילה עיפה, על דבר המאמר "האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם" נכון השגתי - ובו האריך בציצים ופרחים משולבים בדברי תורה ויראה, לברר כל פרטי דברים הנוגעים לזה - וביקש גם ממני לכתוב לו על פי הלכה מה שנוגע לזה המאמר, ויתנוצץ לו בזה איזו שאלות.

א. אם זה דין רק בבחינת לפנינים משורת הדין, בכדי להסות את הלב להשגת מעלות חכמה ומדרגות מוסר, והיא רק א' ממ"ח דברים שבהם נקנית התורה, באבות פרק ו'.

ב. ואם נוגע זאת גם למסירת מאמרי אגדה ורעיונות, שאין בהם נפקותא לדינא.

ג. כלום יש בהקפדת גדולי התלמוד לגבי תלמידים שלא הזכירו שמותם על תורתם, ענין משמרת כבוד גרידא, או חששו גם כן לסהרת עתידה של תורתם, לכשייעלם שמת.

ד. נוהגין להזכיר מאמר בצורה כזאת "חז"ל אמרו" ואין משמיעין שמו של בעל המאמר או בעליו דור אחר דור, היש בזה פגיעת כבוד בבעל המאמר.

ה. כשאינו יודע על בוריו בעל המאמר, וגם נוסח המימרא מגומגם בפיו, אם מחויב לומר כי מסירת המימרא היא לקוי' לבל ייכשל בעשה (מדבר שקר תרחק) ובל"ת (לפ"ע).

ואבאר קצת מה שעלה בידי, לאחר החיפוש בספרים המדברים בזה.

(א) מקור הדבר באבות, ומובא גם בגמ' חולין ק"ד ומגילה ט"ו האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם, ומג"א סוף סימן קנ"ו כל שאינו אומר דבר בשם אומרו עובר בלאו, ונובי"ת אר"ח סימן כ' בתשובה שם להגאון ר' ישעיה' פיק שלא ידע מקומו של מאמר זה, והשיב לו שהמקור במדרש תנחומא במדבר פיסקא כ"ב המתחלת אמר ר' חזקי' וכו' בשם רבי יוחנן כל שאינו אומר דבר בשם אומרו עליו הכתוב אומר אל תגזול דל, ומציין גם לילקוט משלי כ"ב שמובא בשם המאמר רק בילקוט נרשם המקור בנדרים כ"א ולא נמצא בשם כלל רק בתנחומא, ובבית דוד הראה גם לספר חסידים סי' תקפ"ו שמביא לספרי דדריש לא תשיג גבול רעך לא ייחס ר"א לר"י וכו' הכל בספר הכבוד עכ"ל ספר חסידים (וכמו שציין גם כמה שמובא ספרי זה גם ביראים מצוה רנ"ח) ובילקוט משלי ו' סי' תתקל"ח מצאתי וז"ל דבר אחר שש הנה שגא ד' אלו הן עבוכי גי"ע שפ"ד לשה"ר זקן נואף ומחנף חברו ברבים והאומר דבר בשם מי שלא אמרו שהוא מביא קללה לעולם, אבל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם שנאמר,,, ונרשם מקור ספרי - ואין זה המאמר המבואר בברכות כ"ז ב' האומר דבר שלא שמע מרבו גורם לשכינה שתסתלק מישראל, שבשם פי' הר' יונה שלא שמע מרבו ותולה אותו בשמו ורוצה להיתלה באילן גדול ובשם העונש שגורם לשכינה שתסתלק, ובילקוט משמע הכוונה שאומר דבר בשם מי שלא אמרו ההיפוך של הסיום שמסיים שבאומר דבר בשם אומרו מביא גאולה, ובהיפוכו שלא אמר בשם אומרו, ובכלל זה נמי שאומר בשם עצמו הוי נמי אומר דבר בשם מי שלא אמרו, רק אמר זאת מעצמו, העונש שתחת גאולה מביא קללה ח"ו לעולם, ולא עוד אלא ששמעם לכאורה מהלשון שכוללם יחד עבוכי גי"ע עבירות החמורות שבתורה (אלא שאינו מובן מספר השש בשם).

(ב) אלא דקשה לכאורה ביבמות צ"ב' ומובא גם בשקלים סוף"ב, כל העובדא דר' יוחנן קפיד על ר' אלעזר דאמר בביהמ"ד שמעתתא ולא אמר בשמי' ומקשה הגמרא ורבי יוחנן מ"ס קפיד כולי האי, ומתוך משום דרצה שיהי' שפתותיו דובבות בקבר וכתפילת דוד עיי"ש - ומה זה קושי' כלל, כיון דלפי סברת ר"י הי' אומר ר"א דבר שלא בשם אמרו ועשה שלא כהוגן ושפיר קפיד. ובמהרש"א בח"א שם מרגיש זאת וז"ל ור"י מ"ס קפיד ואי משום דהאומר דבר בשם אמרו מביא גאולה,,, אחרים נמי יש להם להקפיד, וע"כ אמר שהקפיד על דבר שהי' נהנה בו אם הי' אומר בשמו משום שפתותיו דובבות - וצריך ביאור, לאחר המבואר כשאנו אומר דבר בשם אמרו לא רק שאנו מביא גאולה, רק עובר באל תגזול דל ולא תשיג ומביא קללה בעולם, מדוע באמת אחרים לא הקפידו. וי"ל הכוונה, עפ"י המבואר בברכות י"ט א' אם ראית ת"ח שעבר עבירה בלילה אל תהרהר אחריו ביום דודאי עשה תשובה, וה"מ בדברים שבגופו אבל בממונא עד דמהדר למרי' - ומשה"כ ר' אמי ור' אסי שם לא קפדו עליו, ואף שעשה שלא כהוגן, מסתמא כבר עשה תשובה, ורק אדרבה פייסוהו לר' יוחנן מהאי ביהכ"נ שקרעו ספר תורה בחמתו ונעשה ביהכ"נ לע"ז, הרי שהכעס לא טוב, ומהדר להו ר"י שברותא נמי, וכרש"י שם הם היו חברים ולא היה להם לכעוס, אבל זה תלמידי יש לי לכעוס עליו, ומקשה שפיר הגמרא ור"י מ"ס קפיד כולי האי, וכן בשקלים סוף"ב הלשון ור"י מאי כולי האי דבעי דימרון שמעתא משמי', דאי משום העבירה שעשה ר' אלעזר לעצמו שלא אמר דבר בשם אמרו מסתמא כבר עשה תשובה, ומתוך משום שפתותיו דובבות, ובזה שלא אמר משמי' חסרו הנאה זו, והוי בגד דאמרינן דבממונא עד דמהדר למרי', ושפיר קפיד.

(ג) והנה הפנים מאירות בהקדמתו לספרו, מבאר והולך מדוע קפיד ר"י מפני שפתותיו דובבות, והלא כלפי שמי' גליא מי חידש הלכה זאת, וכי בשביל שהאומר אינו מזכיר בשם מי יקפח ד' שכוונו הראוי לו שלא יהי' שפתותיו דובבות - ומתוך עפ"י הגמרא כתובות כ"ה ב' גבי חילוק גרנות, דחזי' ר"ש לר' אלעזר בישות, וא"ל שמעת מילי דבר נפחא ולא אמרית לי בשמי' וברש"י שם לפיכך לא קבל ממנו, וכן בשבת כ"א ב' משמי' דר' ירמיה ולא קיבלה משמי' דר' יוחנן וקיבלה, הרי דאי משמי' דגברא רבא מקבלים ממנו, משה"כ איקפד ר"י דלא אמרה משמי' דשמא לא יקבלו התלמידים הלכה זו וישתכח הדבר לגמרי, ואילו היה אומר משמי' היו התלמידים מקבלים - והנה מזה נראה לכאורה, דהיכי דלא שייך טעם זה, למשל כששמע איזה דבר אגדה ופירושה המתקבל על לב השומע, אף בלתי ידוע מחוללו, בזה יהיה מותר לומר תורת חברו על שם עצמו.

אבל באמת זו טעות - אף דלענין שפתותיו דובבות יש לחלק ולומר כן, כיון דבלאה"כ יהי' שפתותיו דובבות כיון דכלפי שמי' גליא - אבל לענין הלאו דאל תגזול דל ולא תשיג דגמל ממנו הכבוד דשייך באדם אף לאחר מיתתו, וכידוע לענין אביו דמצוה לכבדו אף לאחר מיתתו, הרי דיש כיבוד לאדם אף לאחר מיתתו - ודיני אבלות וכמה דינים הנאמרים בזה יוכיחו - וכשאדם אחד חידש דבר תורה, ובא אחר ואמרה משמי' דנפשי' מבלי להזכיר מבט מ' תורה זו יוצאת, גמל ממנו כבודו ועובר על הלאו אל תגזול דל ולא תשיג, וכמבואר בילקוט הגי' לשמביא קללה לעולם - ואף בדברי אגדה וכיו"ב. עי' נובי"ת יו"ד סי' קס"א ח"ל ומי הוא פתי יסוד הנה להחשיך אור גדול וליתן דופי בדברי אגדה, וכל דברי בעלי התלמוד כלם נתנו מרועה אחד ואין בהם דבר ריק ובטל וכו' עיי"ש שהאר"י דדברי אגדה והלכה כלם נתנו מרועה אחד וקדושה אחת היא, ועי' רש"י וישלח על הפסוק וישקוהו אמר רבי שמעון בן יוחאי הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב וכו' הרי שלפעמים גם דברי אגדה נקראין הלכה.

(ד) ויש מי שרוצין לתלות עצמן באילו גדול בתוספת' ב"ק פ"ז שבעה גנבים הם וכו' אבל המתנגב מאחר חברו הולך ושונה פרקו, אע"פ שנקרא גנב זוכה לעצמו שנא' לא יבחו לגנב כי יגנוב למלא נפשו כי ירעב, סוף שמתמנה פרנס על הצבור ומזכה את הרבים ומשלים כל מה שבידו שנאמר ונמצא ישלם שבעתים את כל הון ביתו יתן, אין שבעתים אלא תורה שנא' אמרו ד' וגו' מזוקק שבעתים, ומובא תוספתא זו בילקוט משלי תתקל"ט על הפסוק לא יבחו לגנב כי יגנוב - והבלי יפצה פיהם - דתוספתא זו מובא בש"ך חו"מ סוסי' רצ"ב על הדין המבואר בשם ברמ"א, ומקורו מרדכי סוף פ' המפקיד, לענין אי מותר להעתיק דברי תורה מספר הנפקד אצלו מאחרים שלא ברשותו, ומביא המרדכי ח"ל ושם הטעם דאיתא במדרש משלי על הקרא דלא יבחו לגנב כי יגנוב וגו' שאין לבזות מי שגונב ד"ת ומעתיקו, מספר המקצועות עכ"ל מרדכי - המעייין שם יראה דזה מיירי רק לענין העתקה מספר שלו לכתוב עוד איזה ספר, ואע"פ שבעל הספר מקפיד שלא יעתיק מספרו מפני שמתקלקל, על זה נאמר המדרש, ונפסק שם כן דמותר - ומזה מיירי גם התוספתא דב"ק הנ"ל, כיון דסוף כל סוף נשאר הספר כמו שהיה רק נתקלקל קצת, והמעייין שם ברמ"א יראה להדיא דמחויב אח"כ לשלם לו מה שנתקלקל, דז"ל הרמ"א שם ובמקום בטול תורה שאין ספרים נמצאים שם, יכולין הב"ד לכוף להשאל ספרים ללמוד מהם ובלבד שישלמו מה שנתקלקל - אבל להלביש לעצמו באצטלא שאינו שלו, לגנוב מחברו דברי תורה ולאמור בשם עצמו, הם מלהזכיר לתלות לעצמו במי שהוא להחזיר. ועי' בית דוד סי' ע"ה שמביא בקצרה וז"ל בשו"ת שבעה עינים למהרש"ק דף נ"ד אות ט' כתב דרב אחד דרש דמותר לגנוב דרשה, ורמז לש"ך סי' רצ"ב בשם תוספתא והוא כתב דזה טעות עכ"ל והמעייין בש"ך שם יראה באמת שזה טעות, וכאמור.

ה) והנה בימי הגמרא דהוי גרסי בע"פ וההלכות נתקבלו מפה לפה, מצינו דדייקו הרבה לידע מי בעל המאמר, מי מחוללו, מבטן מי יצא, עד דכמה פעמים מצינו השתלשלות ההלכה עד כמה דורות, גם דייקו בכדי לידע אם הוא בר סמכא - עיי' שקלים סוף"ב, ליתנן צריכין חששין לשמעתת' דר' ששת דהוא גברא מפתחא (סגי נהור) וכו' חכים רבי לבר פתיא דאת אמר שמעתתא משמי' חכים רבי לרב דאת אמר שמעתתא משמי', וירושלמי זה גם בשבת פ"א הלכה ב' - ומבואר שם עוד דז"ל רבי חזקי' בשם ר' יוחנן, אם יכול את לשלשל את השמועה עד משה שלשלה ואם לאו - (גיר' ק"ע) תפוס ראשון ראשון אחרון אחרון, פי' הראשון והאחרון - וכן בניזיר נ"ו ב' ש"מ כל שמעתתא דמתאמרה בבי תלתא קדמאי ובתראי אמרינן מצינא לא אמרינן - וכמה מאמרי הש"ס שלא נמצא עליהם שום בעל מאמר רק נתקבלו בקבלת אמת מבלי להזכיר שם מחוללם, יתכן או שהשמות נשכחו ברבות העתים וצוק הגליות, או שהיו להם איזה ספק בהשמות, אבל כבר נתקבלו בביהמ"ד לאמת לקבעו בהש"ס אף בלי השמות - ומה גם המנהג כשאנו מזכירים מאמר חז"ל ואינו זוכר שם בעל המאמר, כבר יצא בזה שמזכיר שהמאמר יוצא ממקור האמת והוא מאמר חז"ל מובן מאליו כשזוכר מי בעל המאמר, הנכון להזכיר מי בעל המאמר, ואם לאו כבר יצא ידי חובתו שהוא מאמר חז"ל.

וממילא גם מובן מאליו, שאם נוסח המאמר מגומגם בפיו, שמחויב לומר זאת לבל ייכשל במדבר שקר תרחק.

לאחר כתבי ראיתי בתפא"י לאבות פ"ה מ"ז ביכין בועה שהארין קצת במאמר זה דברכות כ"ז ב' דכל האומר דבר בשם רבו מה שלא שמע ממנו גורם לשכינה שתסתלק מישראל, והביא מכמה מקומות, ומסיים חז"ל ונ"ל כיון דעיקר הסעם דאסור לומר כן הוא משום דשמא יש לפקפק על דבר זה שאומר ונמצא מביא רבו (כמ"ש בדברי חמודות ברכות פ"ד אות כ"ד) א"כ כשברור לו שהלכה כן שרי לומר בשם רבו כדי ליתן חיזוק לדבר, וכ"כ האומר בשם איש גדול שאינו רבו ויש לו שום צורך בדבר אפילו אין ברור לו שכך הלכה שרי דאע"ג דע"ז אפשר שיפחת כבוד חברו והרי אסור להתכבד בקלון חברו אפה"כ רק ספק גרמא בעלמא הוא ושרי דו"ק עכ"ל תפא"י וצ"ע.

דומני, שכל שאלותיו נפתרות. והנני בזה ידידו, מוקירו ומעריצו כערכו הרם. ציריך, עש"ק משפטים תשי"ז.

בש"ה. מקום לי פה לציין הערה על תוס' שבת ל"ו ב' ד"ה נפמ"נ וכן בסוכה ל"ד ב' חז"ל דלא מצינו עיר ששמה בבל רק מדינה ואין כותבין שם מדינה בגט - וסיימו בקושיא על רש"י - ובגיטין ס"ה ע"א חז"ל ל"צ דאמרה לי' התקבל לי גיטא במתא מחסיא וזימנין דמשכחת לי' בבבל וכו' ובשם עכ"ח בבל שם עיר דאי שם המדינה הא גם מתא מחסיא הי' בבבל כבשבת י"א דאמר ר' אשי אנא עבדי למתא מחסיא דלא חרבה וברש"י שם דר' אשי הי' ראש ישיבה במתא מחסיא ור' אשי כידוע הי' בבבל - ומיושב פירש"י.

שו"ת שרידי אש חלק ב סימן ו - שחיטת עופות בחתיכת כל המפרקת פרק א ג עמוד רמ-ואספר כאן, כי מיד אחרי כתבי זאת הובא לפני הספר חידושי חתם סופר לחולין מהדו"ב, וראיתי כי זכיתי לכוון בזה לדברי מרן הגאון חת"ס (יעו"ש מה שהביא בשם אחד התלמידים), ונתתי תודה לה' שזיכני לומר דבר בשם אומרו, מרן הגאון ז"ל.

שו"ת מנחת יצחק חלק ס סימן קלה ד"ה והנה בש"ס-ופי' בספר ישמח משה (סו"פ תולדות ס"ט ע"א) הסמיכות, דהאומר דבר בשם אומרו שפתותיו דובבות כדאיתא (ביבמות צ"ו), דהיינו שמעורר חיות להצדיק ונחשב כאלו דר בעוה"ז